

Література

1. Сицицша Н. В. Симфония священства и царства // Исторический вестник. — 2000. — № 9–10.
2. Карташев А. В. Воссоздание святой Руси. — М., 1991. — С. 72.
3. Послов М. Э. История Христианской Церкви (до разделения церквей — 1054 г.). — К., 1991. — С. 11.
4. Цыпин В. А. Церковное право. — 2-е изд. — М.: МФТИ, 1996. — С. 419–420.
5. Послов М. Э. Вказ. твір. — С. 262.
6. Бермап Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования. — М.: Изд-во МГУ; Издат. группа Инфра-М-Порма, 1998. — С. 96.
7. Павлов А. С. Курс церковного права. — С.Пб.: Лань, 2002. — С. 11–12.
8. Оборотов Ю. П. Традиции и обновление в правовой сфере: Вопросы теории (от познания к постижению права): Монография. — Одесса: Юрид. л-ра, 2002. — С. 176.
9. Пиколип А. Церковь и государство. — М.: Изд-во Сретен. монастыря, 1997. — С. 15.
10. Зызыкип М. В. Патриарх Пикоп и его государствеппые и капопические идеи. — М., 1995. — С. 93.
11. Карташев А. В. Воссоздание святой Руси. — М., 1991. — С. 92, 97.
12. Карташев А. В. Церковь, история, Россия. — М.: Пробел, 1996. — С. 225.
13. Там само. — С. 110.
14. Гуреев С. А. Трансформация правовых и политических систем // Право и политика. — 2002. — № 1. — С. 54.
15. Варьяс М. Ю. Краткий курс церковного права. — М.: МЗ Пресс, 2001. — С. 66.
16. Костюк К. Н. Возникновение социальной доктрины Русской православной церкви // Обществепные науки и современность. — 2001. — № 6. — С. 115, 118.
17. Оборотов Ю. П. Вказ. твір. — С. 137.
18. Рибачук М. Політико-правові аспекти державно-церковних відносин у сучасній Україні // Право України. — 2000. — № 12. — С. 90, 93.

УДК 340.132

О. О. Джураева
здобувач кафедри теорії держави і права ОНЮА

ФУНКЦІЯ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКА В СУЧАСНІЙ ДЕРЖАВІ

Перехід сучасної держави до демократичної правової держави підніс до розряду пріоритетних функцію захисту прав і свобод громадян, забезпечення законності та правопорядку [1].

Охорона правопорядку — найважливіша і необхідна функція будь-якої держави, яка впливає з потреб суспільства [2]. На думку В. В. Лазарева, правопорядок являє собою стан упорядкованості суспільних відносин, заснований на праві та законності [3]. Інакше кажучи, правопорядок — це стан суспільних відносин, який є результатом фактичного здійснення законодавства в умовах режиму законності, що забезпечує безперешкодне користування юридичними правами і виконання юридичних обов'язків усіма суб'єктами суспільних відносин.

Загальною декларацією прав людини від 10 грудня 1948 р., ратифікованою Верховною Радою України, яка є частиною національного законодавства, людина вважається найвищою цінністю, а дотримання та захист її прав і свобод — го-

ловним обов'язком держави. Конституція України в другому розділі закріпила досить широке коло основних прав і свобод людини і громадянина, які визнаються невідчужуваними і належать йому від народження. Також держава гарантує кожному судовий захист його прав, свобод і законних інтересів [4].

Донедавна функція внутрішньої безпеки та охорони правопорядку розглядалася в рамках політичної функції держави. Так, у зміст політичної функції входить забезпечення державної і суспільної безпеки, соціальної і національної згоди, придушення опору протиборчих соціальних сил, охорона суверенітету держави від зовнішніх загроз і т. п. Однак функції сучасної держави не є чимось раз і назавжди застиглим і незмінним. У залежності від конкретно-історичних умов елементи загальних функцій можуть здобувати самостійне значення, стаючи з огляду на особливу значущість самостійними функціями [3].

Функція охорони правопорядка, чи правоохоронна функція, — одна з основних, яка виникає відразу ж з постановням держави, тому що порядок у суспільстві є неодмінною умовою нормального існування і розвитку як суспільства в цілому, так і самої держави. У задачу цієї функції входить охорона пануючого способу виробництва і пануючої та інших форм власності. У руслі цієї функції знаходиться і охорона прав і свобод громадян. У ряді джерел охорона прав і свобод та різних форм власності виділяється в самостійну функцію. Здійснюючи цю функцію, держава шляхом видання законів встановлює в суспільстві визначений порядок (правопорядок), перелік порушень правопорядку (правопорушень), визначає міри відповідальності за правопорушення, за допомогою процесуального законодавства визначає процедуру (порядок) розслідування, розгляду справ, пов'язаних із правопорушеннями, установлює систему правоохоронних органів, покликаних вести боротьбу з правопорушеннями (органи слідства, суду і т. д.), визначає їх компетенцію і т. д. [5].

Демократія і свобода особи, права людини і громадянина залишаються порожніми словами доти, доки відсутній надійний та ефективний механізм практичної реалізації і захисту цих прав і свобод. При всій значимості самоорганізації народу, ролі суспільних об'єднань тільки держава через спеціально створювані органи і структури здатна забезпечити всебічне реальне виконання завдань по захисту життя, честі, гідності своїх громадян, їхніх законних інтересів і власності. Навіть приватні детективні та охоронні органи повинні діяти тільки на основі чітко встановлених державою правил і норм [6].

Правоохоронні органи створюються державою для виконання наступних функцій, які є конкретними напрямками такої діяльності, а саме: конституційний контроль, правосуддя, прокурорський нагляд, виявлення та розслідування правопорушень, юридична допомога та захист у кримінальних і цивільних справах. До ознак, характерних для органів, які виконують правоохоронні функції, належать: державно-владна, юрисдикційного характеру; підзаконність та точна урегульованість діяльності; правозастосовчий характер рішень, які ухвалюються цими органами; застосування примусу.

В Україні відсутнє конституційне закріплення поняття та системи правоохоронних органів. Тільки у ч. 3 ст. 17 Конституції наводиться термін «право-

охоронні органи»: забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладається на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначається законом. У коментарі до цієї статті, зробленому Інститутом законодавства Верховної Ради України, до вказаних органів належать: Служба Безпеки, Національна гвардія, Внутрішні війська МВС, міліція тощо [7].

Дане положення відображено також у Законі України «Про надзвичайний стан» від 16.03.2000 р. Так, забезпечення громадянського порядку, охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян в умовах надзвичайного стану може здійснюватися силами і засобами органів внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України, Служби безпеки України відповідно до чинного законодавства [8].

Основні ідеї використання збройних сил для боротьби з зовнішніми і внутрішніми ворогами ми знаходимо навіть у древніх письмових джерелах. У класичній праці давньокитайського стратега У Цзы (V-IV ст. до н. е.) стосовно цього питання говориться: «Звичайно піднімають військо на війну за п'ятьма причинами: перша — через славу; друга — через вигоду; третя — через образи; четверта — через внутрішні безладдя; п'ята — через голод. Ці причини, у свою чергу, обумовлюють п'ять видів військ: перший — справедливі війська; другий — насильницькі війська; третій — шалені війська; четвертий — жорстокі війська; п'ятий — заколотні війська» [9].

Таким чином, бачимо, що для боротьби з внутрішнім безладдям вже у стародавності застосовувалися особливі «жорстокі війська».

Відомо, що розвиток будь-якої держави сполучено з виникненням і удосконалюванням спеціальних сил і засобів, призначених для силового забезпечення внутрішньої безпеки і стабільності суспільства. У свою чергу, це пов'язане з розвитком функцій і механізму держави. Таким чином, функції виступають одним з визначальних критеріїв у процесі розвитку збройних формувань, призначених для забезпечення порядку і внутрішньої безпеки держави.

Слід зазначити, що своє призначення держава виконує при реалізації завдань, які виникають перед нею, а напрямок діяльності держави по розв'язанню цих завдань і називаються функціями держави. Саме у функціях виявляється сутність держави та її соціальне призначення.

Відзначаючи розходження точок зору вітчизняних і закордонних фахівців в області теорії держави, слід зазначити, що аналіз системи функцій держави можна знайти тільки у вітчизняній правовій науці. За кордоном вони (навіть така наука, як теорія права і держави) не розглядаються. Мета і задачі держави аналізуються не в юридичних рамках, а в рамках соціологічних чи політологічних (управлінських) дисциплін [10]. З огляду на це, стосовно «функцій» держави на Заході затвердилося розуміння того, що під ними маються на увазі зовнішні прояви властивостей якого-небудь об'єкта у визначеній системі відносин. Отже, розуміння зарубіжними фахівцями функцій держави визначається сукупністю звичайних чи специфічних дій окремих осіб чи органів, обумовлених їхньою природою чи необхідністю виживання; нарешті, як наявність в окре-

мої особи чи групи осіб специфічних обов'язків, виконання яких їм пропонується у процесі здійснення ними службової діяльності (функція лікаря, полісмена і т. п.).

У вітчизняній науковій, військовій і юридичній літературі питання розкриття ролі збройних сил, жандармерії, інших спеціальних воєнізованих підрозділів держав у забезпеченні внутрішньої безпеки і громадянського порядку неодноразово висвітлювались. Їх вивчення показує, що й у минулому, і в даний час ця проблема сполучена з глобальними внутрішніми проблемами, пов'язаними з етнічними і соціальними конфліктами, озброєннями, тероризмом, міжнародною злочинністю і проблемами забруднення навколишнього середовища.

Статистика свідчить, що тільки за останні два десятиліття у світі відбулося біля сорока різних конфліктів, велика частина з яких припадає на внутрішньодержавні конфлікти.

Дослідження даної проблеми показало, що державами давно ведеться пошук дійових заходів з найбільш ефективного забезпечення внутрішньої безпеки і громадського порядку в країні. Рішення цієї проблеми пов'язане зі здійсненням саме державою, яка займає центральне місце в політичній системі суспільства, відповідних функцій і створює для їхнього здійснення свою правоохоронну систему.

Аналіз існуючих концепцій із забезпечення внутрішньої безпеки показує, що найчастіше держави використовували такі засоби захисту від внутрішніх загроз: по-перше, шляхом соціального маневрування і маніпулювання; по-друге, застосуванням різних видів насильства; по-третє, за допомогою фундаментальної реконструкції соціальної структури суспільства.

Особливості написання статті не дозволяють досить докладно розглянути організаційно-правові основи діяльності внутрішніх військ із здійснення внутрішніх функцій держави. Проте основні висновки з цього питання:

1) Вивчення нормативної бази сучасної держави з питання здійснення Збройними Силами функцій внутрішньої безпеки дозволяє зробити висновок про поширення здійснення внутрішніх функцій насамперед на внутрішні війська, де останні виступають однією з основних сил при вирішенні розглянутої проблеми.

2) Правове забезпечення організації і діяльності внутрішніх військ прямо сполучене з внутрішніми функціями держави.

3) Правові основи формування і діяльності внутрішніх військ — це сукупність початків, виражених у різних формах, відповідно до яких будуються і здійснюють свою діяльність внутрішні війська. Правові основи формування і діяльності внутрішніх військ становлять особливу систему, яка характеризується структурністю, цілісністю, ієрархічністю і взаємністю [11].

Таким чином, функція внутрішньої безпеки та охорони правопорядку у сучасній державі полягає у діяльності з охорони правопорядку від порушень, забезпеченні відповідності поведінки людей правовим розпорядженням з тим, щоб не виникала проблема поділу безпеки держави і безпеки громадянського суспільства.

Література

1. Морозова Л. А. Функции Российского государства на современном этапе // Государство и право. — 1993. — № 6.
2. Теория государства и права: Учеб. для юрид. вузов и ф-тов / Под ред. В. М. Корельского и В. Д. Перезалова. — М.: Изд. группа ПОРМА — ИПФРА, 1998.
3. Общая теория права и государства: Учебник / Под ред. В. В. Лазарева. — М.: Юристъ, 1996. — С. 283–284.
4. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
5. Чердапцев А. Ф. Теория государства и права: Учеб. для вузов. — М.: Юрайт, 1999.
6. Кваша Л. Ф. Правоохранительная безопасность и её место в системе функций государства // Юристъ-правовед. — 2001. — № 2.
7. Тюріна О. Правоохоронні органи: питання теоретичного осмислення та нормативного визначення // Право України. — 2001. — № 5.
8. Про надзвичайний стан: Закон України від 16.03.2000 г. // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 23. — Ст. 176.
9. У Цзы. Об искусстве ведения войны. — М., 1957.
10. Роша А. П., Чернявский В. С. Введение в курс теории государства и права. — М., 1999. — Ч. 2.
11. Рожков С. Н. Правовые основы осуществления вооружёнными силами функций внутренней безопасности государства и охраны общественного порядка // Актуальные проблемы истории и теории российского права. — 2002. — № 4.

УДК 808.5 (091) (477)

*А. П. Овчиннікова**доктор мистецтвознавства, завідувачка кафедри мистецтвознавства
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова***ФОРМУВАННЯ ТРАДИЦІЙ МОВНОГО ДИСКУРСУ В УКРАЇНІ**

Дані про риторику у Київській Русі дуже скупі. І все ж можна говорити про існування практичної риторики як мистецтва володіння переконуючим та дієвим словом. Систематичне викладання риторики як навчальної дисципліни простежується починаючи з XVII століття. Це ораторська спадщина І. Галлятовського, А. Радивиловського, Е. Славинецького, С. Полоцького, С. Яворського, Г. Бужинського, Ф. Лопатинського, Ф. Прокоповича та інших українських риторів.

Українська риторична школа увібрала в себе кращі зразки риторичних шкіл Древньої Греції, Древнього Риму, традиції слов'янських шкіл Київської Русі (Лларіон, В. Мономах, К. Туровський та ін.). Старі курси українських риторик відрізнялись естетичним наповненням. До найбільш відомих належать риторика Й. Кононовича-Горбацького (1636), курс Кроковського (1683), риторика І. Валявського (1689), риторика Ф. Прокоповича (1698), риторика Александровича (1744) та багато інших. Ораторське мистецтво того часу характеризувалося вишуканим орнаментальним стилем, посиленням емоційним та експресивним викладом тексту, а також логічною виразністю. Українська церковна проповідь з другої половини XVII століття близька до католицької проповіді у тих її формах, які культивувались єзуїтами, польськими проповідниками. Вони